

Zkušenost

Zkušenost nesmíme redukovat na pouhou zkušenost smyslovou, a to už proto nikoliv, že zkušenost pouze smyslová neexistuje, jelikož rozum zasahuje až na samé hranice smyslových orgánů (receptorů). Na druhé straně však také aktivita rozumová představuje základ pro jistou zkušenost, totiž zkušenost s myšlením. Tak se sama tématizace toho, co je takzvaně „mimo zkušenost“ nebo „za zkušeností“, ukazuje jako naveskrz problematická: pokud opravdu něco zůstává za hranicemi naší zkušenosti, zůstává to nutně i za hranicemi našeho vědomí a myšlení, a tak přestává mít jakýkoliv rozumný smysl o tom vůbec mluvit nebo uvažovat. Leč i tomuto soudu je třeba správně rozumět. Zkušenost není jen jedna nebo jednoho druhu. Musíme proto rozlišovat různé typy zkušenosti a zejména různé roviny myšlení, jichž se naše zkušenosti týkají. Tak např. metafyzická nebo náboženská zkušenost je buď zkušenost s metafyzickým nebo náboženským myšlením (a praxí, životem), nebo může být také interpretována jako zkušenost s něčím, co metafyziku či náboženství umožňuje a zakládá. To je nezbytně třeba vždycky zřetelně vyjasnit. To, že se někdo odvolává na metafyzickou zkušenost, nemůže být ještě zdaleka chápáno a přijímáno jako doklad oprávněnosti metafyziky. Existuje přece také zkušenost omylu (resp. s omylem) – a taková zkušenost nemůže být důvodem pro omyl nebo vůbec pro omyly, nýbrž naopak musí být chápána jako zkušenost užitečná proti omylům, tedy pro to, jak se omylům vyhnout. Evropská filosofická tradice má nepochybně dlouhodobou zkušenost s metafyzikou, což vůbec nemůže být interpretováno jako dostatečný důvod, proč pokračovat v dosavadním stylu metafyzického myšlení, nýbrž právě naopak: tato zkušenost může vést k tomu, že se pokusíme o novou metafyziku (nebo prostě jiný než tradiční způsob myšlení).

(Praha, 931222-1.)